

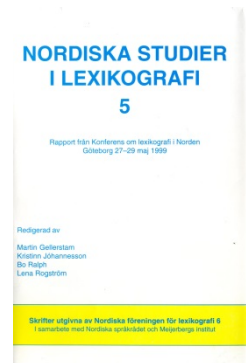
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Markedsorientert lemmaseleksjon: kriterier og prioriteringer

Forfatter: Øystein Eek

Kilde: Nordiska Studier i Lexikografi 5, 2001, s. 111-124
Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Göteborg 27.-29. maj 1999

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Øystein Eek

Markedsorientert lemmaseleksjon: kriterier og prioriteringer

The article deals with criteria for the selection of lemmas in bilingual dictionaries from a commercial point of view. The author is an Editorial director at Kunnskapsforlaget, a Norwegian publishing company. As a publisher of dictionaries of various sizes and for various market segments, he discusses which criteria are most important for the various dictionary series. In general, they are the combined *target group x use* criteria, *frequency* and *update*, and also *encyclopedic representativity*, *culture-specific considerations* and *gender neutrality* – their importance varying according to the type of dictionaries, whether they are dictionaries for the general market or school dictionaries for different levels. The article also includes a brief discussion of *lexicographic genres* within the family of dictionaries.

1. Bakgrunn og introduksjon

Dette foredraget er sprunget ut av diskusjoner om produktutvikling i Kunnskapsforlagets ordbokredaksjon, altså en annen type miljø enn de akademiske leksikografiske miljøene de fleste av konferansens foredragsholdere er knyttet til. Forlagets formål med å utgi ordbøker er kommersielt: Vi skal tilby ordbøker som skaffer forlaget best mulig inntekter (og vi tror vi oppnår dette best ved å tilby markedet best mulig ordbøker). Også forskningsmiljøene bør være interessert i hvilke ordbokutgivelser som er kommersielt aktuelle, og hvilke retningslinjer for det leksikografiske arbeid forlagene er opptatt av.

Vi kan ikke se at det er noen motsetning mellom den akademisk-leksikografiske interesse for lemmaseleksjon, og den interesse som også har en markedsmessig motivasjon, men for et forlag er det selvsagt særlig viktig å arbeide ut fra kriterier og prioriteringer som fungerer i et bestemt marked og i en tidsbestemt konkurransesituasjon. Når vårt forlag for tiden satser særlig tungt på produktutvikling innenfor ordboksektoren, er det ikke først og fremst fordi vi plutselig har gjennomgått en leksikogra-

fisk bevisstgjøring, men fordi vi har møtt økt konkurranse. I tillegg bygger vi på en mer ideell forpliktelse til å drive kontinuerlig produktutvikling til beste for våre kunder, og vi ønsker å samarbeide med de beste norske leksikografer ved å engasjere dem som forfattere og konsulenter. Flere av dem er til stede her på konferansen.

Diskusjonen om lemmaseleksjon er langt mer kompleks når det gjelder allmennordbøker enn fagordbøker, og siden Kunnskapsforlaget arbeider mest med allmennordbøker, skal jeg konsentrere meg om disse. For å snevre temaet ytterligere inn, vil jeg også holde meg til tospråklige allmennordbøker, der vi har de fleste titlene, og der behovet for produktutvikling for tiden er størst.

I Kunnskapsforlaget pågår en kontinuerlig prosess hvor vi prøver å analysere og beskrive vårt utgivelsesprogram langs flere akser enn seriene. Vår term for dette er *linjestrategi*.

Linjene defineres ut fra

- *språk*, f.eks. engelskordbøker;
- *målgruppe*, f.eks. elever i videregående skole;
- *medium/publiseringssplattform*, f.eks. elektroniske ordbøker på CD-ROM eller on-line; her hører også de tradisjonelle seriene hjemme;
- *tematisk bredde*, f.eks. allmennordbøker vs. fagordbøker;
- *ettspråklighet vs. tospråklighet*.

Et biprodukt av dette arbeidet vil etter hvert bli mer detaljerte utvalgsriterier og redigeringsprinsipper for titlene i hver serie, og en sterkere styring av prosjektene fra forlaget side vis à vis forfatterne. Dette er én av flere grunner til at forlaget vil ha en mer bevisst holdning til lemmaseleksjonen enn det som har vært tilfelle tidligere. I samme retning peker kravet om raskere fremdrift av prosjektene, som fører til at stadig flere ordbøker blir laget av forfatterteam. På dette punkt er vi kommet noe sent i gang med en utvikling som er kjent fra mange ordbokforlag i utlandet.

For tiden er vi foruten lemmaseleksjonen intenst opptatt av hvordan ordboksartiklene skal organiseres og presenteres ved hjelp av typografiske og andre visuelle virkemidler. De som sammenligner den tyske blå ordboken som kom i 1998, med tidligere utgaver, vil se at brukergrensesnittet er i ferd med å bli fornyet. I år kommer flere titler hvor dette arbeidet er ført videre.

Det er et viktig poeng for oss at den fornyelsen vi foretar, skal være lett synlig for dem som skal velge en ordbok for sine elever, eller kjøpe en ordbok i bokhandelen. Ordboken skal oppfylle og helst overoppfylle de forventninger kunden har, og dette positive inntrykket skal forsterke seg gjennom bruk, slik at en tittel fra samme forlag blir foretrukket neste gang kunden er på ordbokjakt.

Forlagets utfordring blir å definere og innprente forfatterne og de øvrige medarbeiderne en miks av seleksjonskriterier som fungerer optimalt for flest mulig kunder innenfor bokens/seriens målgruppe. Retningslinjene bør være så presise at de kan gi forfatterne konkrete holdepunkter når de skal avgjøre om et bestemt ord eller en gruppe av ord skal være med eller ikke.

I tillegg skal kriteriene fungere som retningslinjer i et arbeid som vanligvis foregår slik at man har tilgang til et eldre materiale som skal suppleres. I noen tilfeller er seleksjonskriterier bak dette eldre materialet dokumentert gjennom forfatterens forord, men ofte i så generelle vendinger at det har liten praktisk verdi for dem som skal forestå revisjonen.

Det finnes sikkert mange sett av generelle kriterier for lemma-seleksjon i ordbøker, jeg har forholdt meg til Bo Svenséns systematikk i *Handbok i leksikografi*. Jeg har prøvd å formulere noen kriterier uavhengig av Svensén, styrt at hva jeg opplever som mest presserende i vårt praktiske arbeid, og så relatere dette til Svenséns sett av kriterier.

Det vi er ute etter når vi stikker hodet frem på denne konferansen, er selvsagt å få leksikografisk begrunnede tilbakemeldinger på vårt markedsorienterte resonnement, slik at vi kan oppnå ytterligere kvalitetsforbedring av produktene.

2. Kunnskapsforlagets allmennordbok-serier

Vi utgir for tiden følgende serier:

Serie	Antall oppslagsord	Målgrupper
Lommeordbøker	20 000–30 000	1) Norske turister 2) Fremmedspråklige turister 3) Andre som trenger en enkel, rimelig og kompakt ordbok
Skoleordbøker	30 000–35 000	1) Elever i grunnskolen 2) Elever som har elementær undervisning på videregående skole
Blå ordbøker	80 000–100 000	1) Elever i videregående skole 2) Segment i forbrukermarkedet som trenger en standardordbok, dvs. en passe stor, passe avansert og passe kostbar ordbok
Store ordbøker (få titler)	130 000 og over (gjelder de to engelsk-ordbøkene til sammen)	1) Profesjonelle brukere 2) Studenter 3) Segment i forbrukermarkedet som trenger en større ordbok enn standardordboken

Historisk bygger lommeordbøkene og skoleordbøkene for engelsk, tysk, fransk og spansk på samme ordtilfang, noe som er en utfordring når det gjelder tilpasning av lemmaseleksjonen i produktutviklingen.

3. Kriterier for lemmaseleksjon

De kriterier jeg vil behandle, er følgende:

- (1) Brukergruppe x bruksmåte
- (2) Frekvens
- (3) Aktualitet
- (4) Encyklopedisk representativitet
- (5) Kulturspesifikke hensyn
- (6) Kjønnsnøytralitet
- (7) Oppdragelse av brukeren
- (8) Behandling av sammensatte ord
- (9) Leksikografisk genre

En annen og mer fullstendig og generell systematikk finnes i Bo Svenséns *Handbok i leksikografi* (1987:28–40).

3.1. Brukergruppe x bruksmåte

Det første kriteriet, kombinasjonen av brukergruppe og bruksmåte, vil jeg belyse med lommeordbøkene som eksempel. Vi tenker oss at de først og fremst kjøpes av nordmenn som skal til land der vedkommende språk blir brukt, og i noen grad av fremmedspråklige turister i Norge. Men hva skal f.eks. en italiensk lommeordbok, som altså ikke er en parlør, men en vanlig ordbok i miniformat, brukes til?

Den italiensk-norske delen kan ikke brukes til å forstå muntlig italiensk med mindre man stadig avbryter den italiensktalende og går over til en slags metakonversasjon. Derimot egner denne ordbokdelen seg godt til å undersøke betydningen av ord man ser på skilt, eller korte tekster i brosjyrer og lignende, f.eks. på hoteller, når man benytter transportmidler, besøker butikker, er på turistsentra eller severdigheter. For meg er idealbruken av en lommeordbok å finne ut meningen med mest mulig av kortfattede tekster som er synlige på offentlige steder i Italia.

Å tilpasse ordforrådet til den antatt viktigste brukergruppen og bruksmåten vil være å sørge for at mest mulig av det man regelmessig kan se på trykk på offentlige steder, er med. Hovedvekten vil ligge på praktisk informasjon, både rettet til turister og til landets egne innbyggere (ikke minst det siste!) samt på forhold som har med kulturminner og andre severdigheter å gjøre..

Den norsk-italienske delen vil bli brukt f.eks. til fremvisning av ord fra ordboken til italiensktalende som man prøver å kommunisere med. De noe mer språkkyndige vil kunne bruke den til å supplere sitt ordforråd når de prøver å tale italiensk. Vi er usikre på hvor stor andel av lommeordbok-kjøperne som har tilstrekkelig språklig kompetanse til slik bruk. Uansett må lemmaseleksjonen fange opp mest mulig av slikt det er vanlig å gjøre og befatte seg med under turistopphold i Italia, og den bør fange opp alle aldersgrupper fra og med tenåringer, alle reiseformer, individuelle

og kollektive, alle årstider og landsdeler. Termer fra vintersport kan f.eks. være svært aktuelle.

Hvis lommeordboken ikke er fyldig på dette området, vil jeg hevde at den ikke er særlig god eller formålstjenlig.

I dag lager vi ordbøker hovedsakelig for norske brukere. I fremtiden vil vi måtte vurdere om det er riktig å tilpasse ordforrådet til italienske turister i Norge, og ta med ord som er typiske for det italienske turister kommer bort i her i landet. Kanskje vil markedsundersøkelser vise at denne brukergruppen er betydelig, i så fall må seleksjonen justeres.

Er da lommeordboken for turistmarkedet en temaordbok, altså en "Turistordbok" e.l.? Mitt svar er nei, fordi lommeordboken også skal inneholde et kjerneordforråd fra både fremmedspråket og norsk. Men hvordan disse to elementene skal vektet kvantitativt i forhold til hverandre, har jeg foreløpig ikke noe presist svar på.

Man kan nå straks innvende at jeg har gjort det lett for meg selv ved å bruke akkurat lommeordbokserien som eksempel på bruk av dette kriteriet, og det var også meningen. Bruken av den blå serien er nok langt mer differensiert. Men også her må vi definere en eller flere typiske brukssituasjoner knyttet til skolearbeid, og analysere hvordan lemmaseleksjonen fungerer for dette formål i denne målgruppen. Hvis vi f.eks. kommer til at én typisk brukssituasjon for norsk-engelsk del av engelskordboken er å få hjelp til å skrive brev til jevnaldrende venner i Storbritannia og USA, må vi ha en formening om hva som er de mest karakteristiske temaer for slike brev, og inkludere ordforråd som gir best mulig hjelp til slik brevskrivning.

3.2. Frekvens

Frekvenskriteriet er velkjent i den leksikografiske diskusjon, og frekvensmålinger i tekstkorpora har vært et gjennomgangstema også på denne konferansen. Ettersom alle norske forlag er små aktører, har vi ikke resurser til å bygge opp store korpora, og det er derfor problematisk for oss å bygge på frekvenskriteriet på en

vitenskapelig måte. Vi håper at vi i løpet av noen år kan ha systemer for rutinemessig bruk av korpora iallfall som korrektiv i vår lemmaseleksjon og at det også skal bli mulig for våre ordbokforfattere å kvalitetssikre den norsk-fremmedspråklige delen av sine ordbøker med støtte i store og gode korpora, for eksempel i prioriteringen av ekvivalenter og betydningsgrupper. Inntil videre er vi dessverre som regel henvist til forfatterens skjønn, dvs. subjektive kompetanse, på dette felt. Våre forfattere trenger nok opplæring i de metoder vi har fått beskrevet i andre foredrag på konferansen, bl.a. utnyttelse av språkresurser på Internett.

3.3. Aktualitet

Alle som utgir ordbøker, har vel ambisjoner om å få med en rimelig andel av ord som er av nyere dato. Hva som er en rimelig andel, er avhengig av hvor sterkt man vektet aktualiteten i forhold til andre kriterier. Men aktualitet er også noe mer; den kan dreie seg om hvor stor andel av ordforrådet som knytter seg til virksomhet som er typisk for samtiden.

Når forlagene i dag i forordet ofte betoner at det er lagt stor vekt på ordforråd fra moderne teknologi og lignende, kanskje endog sterkere enn det er dekning for i lemmaseleksjonen, er det ut fra en forvissning om at det er et godt salgsargument. I tillegg kan det være i forlagets interesse at kundene opplever ordbøker som ferskvare, at de om noen år vil bli ansett som foreldet, slik at man må kjøpe en ny ordbok. Men det er usikkert om et flertall av kundene opplever dette som positivt eller som negativt. For forlaget vil det kreve større redaksjonelle resurser å operere med betydelig gjennomtrekk av stoff.

Ikke bare skal ord inn, men ord skal også ut i forbindelse med en revisjon. Vi har tidligere på konferansen hørt at ordbokforfatterne jevnt over har vært for tilbakeholdende med dette, slik at det historiske innslaget i dagens ordbøker nok kan bli i største laget.

Denne problemstillingen er svært aktuell i forbindelse med våre blå ordbøker. Den typiske kunde er skoleelev 16–19 år,

som skal ta eksamen i et fremmedspråk og skal ha et hjelpemiddel til å forstå pensumtekstene og til å produsere de nødvendige mengder idiomatisk riktig tekst på fremmedspråket. Vi tror denne brukergruppen er tjent med at det finnes en forholdsvis stor mengde aktualitetsord, ettersom det faglige innholdet i fremmedspråkundervisningen i Norge har et langt større innslag av samtidsorientering og dagligliv enn for en generasjon siden. Tilsvarende tones det Svensén kalles gamle ord ned, dvs. ord som brukerne normalt kun støter på i eldre tekster eller i omtale av eldre forhold. Også de nye blå ordbøkene skal etter min mening kunne brukes ved lesning av sentral, eldre litteratur, men kolleger jeg har snakket med i senere tid, mener bestemt at dette ikke er mulig innenfor de snevre rammer som en mellomstor ordbok gir, dersom ordboken samtidig skal ha et sterkt aktualitetspreg. Jeg vil iallfall håpe at vi i tospråklige, mellomstore ordbøker for fremmedspråk kan inkludere ordforrådet i de eldre tekster som oftest leses i videregående skole.

3.4. Encyklopedisk representativitet

I Kunnskapsforlaget er det et uttalt mål å oppnå synergi mellom leksikonarbeid og ordbokarbeid. Vi utgir flere encyklopediske verk, og har også valgt å ha en fagredaksjon med stor encyklopedisk bredde. Leksikonredaktørene trekkes nå for første gang hos oss inn i ordbokarbeidet for å kvalitetssikre ordforrådet innen sine felt. Det må være riktig at ordforrådet skal gjenspeile et encyklopedisk mangfold, og at fordelingen av ordforrådet i større allmennordbøker ikke skal avvike nevneverdig fra den relative fordelingen av det terminologiske ordforrådet mellom de ulike fagområdene i leksika. Vi har et svært avansert fagkategoriseringssystem til rådighet, og vil etter hvert ta dette i bruk også i arbeidet med allmennordbøkene. Vi ønsker også etter hvert å knytte leksikon og ordbok sammen på den måten at kjøperne av Store norske leksikon får fremmedspråklige ekvivalenter til leksikonordforrådet tilgjengelig i elektronisk form.

Et viktig skritt på veien vil være å utstyre flest mulig oppslagsord i de elektroniske ordbokmanus med fagkategorisering, for å kunne studere kvaliteten på de enkelte delordforråd i ordbøkene, og forbedre disse på en sikrere måte enn før. Som et biprodukt vil vi også kunne tilby kjøpere av elektroniske ordbøker emneordlister som er så store at de har praktisk bruksverdi til mer enn skolestiler.

Alle vil nok være enige om at encyklopedisk representativitet er et relevant kriterium for lemmaseleksjonen i virkelig store ordbøker. Vi har vurdert om behovet for balanse og allsidighet i fagspråket kan løses på annen måte på mellomstort nivå, f.eks. med spesialordbøker tilpasset de enkelte faglige studieretninger i videregående skole. Men vi er kommet til at dette blir for komplisert redaksjonelt og for usikkert kommersielt. Vi kan heller ikke fortsette å benytte det gamle tricket med å prioritere visse fagområder i hver ny utgave av allmennordbøkene og bruke dette i forord og markedsføring for å demonstrere styrke; tvert imot blir tidligere skjevheter da bare forskjøvet til nye områder. Vår konklusjon er dermed at encyklopedisk representativitet er like relevant på mellomstort, dvs. blått, nivå, som i de største ordbøkene.

Det gjøres for tiden et stort og ambisiøst arbeid i forlaget med å samle inn termer fra en mengde forskjellige fagområder som supplement til leksikonbasen, for utnyttelse i ett- og tospråklige ordbøker, og med et stort antall informanter.

3.5. Kulturspesifikke hensyn

3.5.1. I fremmedspråket

En ordbokutgiver kan ønske å gi et rikest mulig bilde av den kultur og det/de samfunn det aktuelle fremmede språket benyttes i. F.eks. skal engelskordbøker da inneholde et ordforråd knyttet til britiske og amerikanske, australske og irske, indiske osv. samfunnsforhold og kulturtradisjoner. Dette vil gjøre ordforrådet i engelske, tyske, franske osv. ordbøker ulike ikke bare i språk, men også i begrepsinnhold. Jo større vekt utgiveren legger på

dette kriteriet, jo mindre synergi kan han oppnå mellom titlene i serien.

Som nevnt er det en sammenheng mellom vektlegging av dette kriteriet og ønske om å lage en mest mulig formålstjenlig ordbok, for å bruke Svenséns term. Jeg har imidlertid sympati for ordbokforfattere som legger større vekt på dette kriteriet enn egentlig nødvendig ut fra de fleste brukernes behov, fordi ordboken er ett av de få steder man vil ha tilgang på denne type informasjon i et privat bibliotek, uansett om man har jevnlig bruk for den eller ikke.

3.5.2. I norsk

I løpet av den siste generasjonen har et stort antall innvandrere fra andre kulturer slått seg mer eller mindre permanent ned i vårt land, og de vil lære fremmedspråk ved hjelp av lærebøker og ordbøker utgitt i Norge. For disse må det være viktig at deres egen kulturbakgrunn er så fyldig som mulig representert i disse læremidlene. Jeg har vanskelig for å tro at dette kriterium er satt i system av ordbokforfattere så langt. Tvert imot tar vel forfatterne sitt eget og fremmedspråkets kulturgrunnlag som en selvsagt referanseramme rundt det egne språkets ordforråd.

Det er en uoverkommelig oppgave å innlemme et større antall ord fra alle innvandrerklulturene i den norsk-fremmedspråklige delen av våre ordbøker, men det vil etter min oppfatning være riktig i dag å ta med noen viktige ord fra noen viktige innvandrerklulturene i ordbøker som skal brukes av elever fra mange forskjellige kulturer i norsk skole, ettersom disse innvandrerklulturene nå er en viktig del av norsk hverdag.

3.6. Kjønnsnøytralitet

Alle vil i dag forvente at moderne ordbøker avspeiler et samfunnstrinn med full likestilling, slik at ordforråd og eksempler yter begge kjønn størst mulig rettferdighet og slik at man ikke kritikkkløst, under henvisning til at man skal spare plass, videre-

formidler mannssamfunnets ordforråd og yrkesliv. I praksis er dette ikke lett, og da en ivrig medarbeider søkte å gjennomføre dette prinsipp i et av våre mindre ordbøker, tok jeg meg selv i å synes at det ble pedantisk. Det er nok ikke så dumt å bruke konsulenter som har dette som spesialområde.

3.7. Oppdragelse av brukeren

Svensén omtaler i avsnittet om det sosiale aspektet ved lemmasелеksjonen ønsket om at den passive ordboken skal inneholde flest mulig ord også fra sfærer som er mindre sosialt akseptable, men at det i den aktive ordboken neppe er like stort behov for oversettelse til fremmedspråket av mer spesielle slanguttrykk.

Særlig i ordbøker som brukes av yngre skoleelever, kan være ønskelig at ordboken avspeiler de verdier skolen bygger på. Ordbøkene skal formidle sunne, gode verdier ved å prioritere ord knyttet til positiv, byggende virksomhet, og ikke fokusere på områder som rusmidler, kontroversielle kulturformer og sex. Ordforrådet skal være pensumrelatert, og i tillegg skal man ta hensyn til at ordbøkene ikke bare brukes til oppslag, men i noen grad leses. Disse ordbokbrukerne bør ikke oppdras til å bruke ord som er sterkt kontroversielle i den eller de kulturer der fremmedspråket brukes.

3.8. Behandling av sammensatte ord

Det finnes gode argumenter for å ha med i tospråklige ordbøker mange oppslagsord der konstruksjon av ekvivalenten egentlig er selvnynlysende. Det gir fremfor alt brukeren større trygghet i omgangen med det fremmede språket enn når leksikografen begrenser seg til å ta med det ordmateriale som er leksikalisert. Brukere med svak språklig kompetanse vil nemlig i mange tilfeller ikke kjenne seg trygge på at de bruker det fremmede språket riktig ved å oversette ledd for ledd. (Se også Elzbieta Duras artikkel i denne boken.)

Vi er etter hvert så vant med å høre og lese engelsk at vi trolig får svakere evne til å skjelve mellom akseptert norsk språk og med eller mindre improviserte oversettelseslån. Ved å ha med norske ekvivalenter til mange engelske sammensatte ord som ikke er leksikalisert, vil ordboken gi kjærkommen navigasjons-hjelp i et vanskelig farvann.

3.9. Leksikografisk genre

Våre tospråklige ordbøker er tradisjonelle språkordbøker, der bare unntaksvis realopplysninger inngår i ordbokartiklene. Artikkelinnholdet i våre allmennordbøker konsentrerer seg om grammatiske opplysninger, ekvivalenter, språklige forklaringer, eksempler og faste uttrykk, men vi går nok ikke av veien for realopplysninger der dette letter forståelsen, særlig i de ettspråklige ordbøkene. Spørsmålet om skillet mellom ordbok og encyklopedi har ikke først og fremst med lemmaseleksjonen å gjøre, men ettersom det vanligvis er langt flere egennavn i en encyklopedi eller en ordbok, og man har en mellomform som kalles encyklopedisk ordbok, der også innslaget av egennavn er større enn i en ren ordbok, velger jeg å si noen ord om vår behandling av egennavn her.

I våre interne retningslinjer for engelskordbøkene sier vi at "kjente egennavn (proprier), altså navn på land, byer, elver, guder, bibelske skikkelser, høytider, stjernebilder og lignende, tas med hvis de har ulik form på engelsk og norsk, f.eks. *Firenze/Florence*. Noen stedsnavn tas med fordi uttalen er vanskelig, for eksempel *Edinburgh*. Vi prøver også å få med egennavn det er vanlig å alludere til, f.eks. *Ascot, Wall Street*." Hva som er "kjente egennavn" vil så variere med seriens størrelse. Jeg antar at det blir nødvendig å søke opp alle slike ord i et sent stadium av redigeringen, og vurdere utvalget. Seleksjonen av egennavn i den norsk-fremmedspråklige delen bygger på at faste kategorier skal være med, slik at det er forutsigbart for brukeren hva han kan finne.

4. Avslutning

Dette har vært en rask gjennomgang av noen kriterier som jeg finner særlig relevante for vårt praktiske ordbokarbeid. Hvor forfattere og andre medarbeidere kan ha 4–5 av disse kriteriene in mente under arbeidet, og bruker dem til å begrunne sine avgjørelser, er jeg sikker på at det vil gi resultater. I våre serier vil jeg anse *brukergruppe x bruksmåte*, *frekvens* og *aktualitet* som de som bør prioriteres høyest uansett serie, *encyklopedisk representativitet* er svært viktig i de to største seriene, *kulturspesifikke hensyn* er viktigst i de to største og lommeordbøkene, men er også – med et lavere ambisjonsnivå – aktuelt for de små skoleordbøkene. *Kjønnsnøytralitet* er etter min mening viktigst i skoleordbøkene og de blå, *oppdragelse av brukeren* i skoleordbøkene, mens *behandling av sammensatte ord* og *leksikografisk genre* er noe vi må se mer på fremover. Men i tillegg til at det er viktig å benytte de riktige kriterier på riktig måte, er det viktig at de som utvikler teksten, gjør klart for utgiver og brukere hvilke kriterier de i praksis har lagt særlig vekt på.

Litteratur

- Axelsen, Jens. 1995. "Lemmaseleksjon i en dansk–engelsk ordbog." Ásta Svavarsdóttir m.fl. (red.): *Nordiske studier i leksikografi*. 3. Reykjavík. (Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 3.) S. 19–26.
- Bergenholtz, Henning og Sven Trarp. 1994. *Manual i faglexikografi*. Herning: Systime.
- Duvå, Grete og Anna-Lise Laursen. 1995. "Tekstbasert lemmaseleksjon." Ásta Svavarsdóttir m.fl. (red.): *Nordiske studier i leksikografi*. 3. Reykjavík. (Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 3.) S. 19–26.
- Helleland, Botolv. 1992. "Proprium og leksikografi." Ruth Vatvedt Fjeld (red.): *Nordiske studier i leksikografi*. Oslo. (Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 1.) S. 190–199.

- Henriksen, Petter. 1992. "Forholdet mellom encyklopedi og leksikografi." Ruth Vatvedt Fjeld (red.): *Nordiske studier i leksikografi*. Oslo. (Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 1.). S. 219–227.
- Svensén, Bo .1987. *Handbok i lexikografi*. Stockholm: Esselte.